บทวิจารณ์หนังสือ

Book Review

สุกัญญา บำรุงสุข

Sukunya Bumroongsook

Ehrman, Bart D. (2004) *Truth and Fiction in The Da Vinci Code A Historian Reveals What We Really Know about Jesus, Mary Magdalene, and Constantine*. Oxford: Oxford University Press. แปลโดย รสสุคนธ์ เมืองแมน ขันธ์นะภา และ สุนีย์ ส. กริมา ชื่อ *ความจริงและนิยายในรหัสลับดาวินชี* (2549) กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, 247 หน้า.

ทำไมนักประวัติศาสตร์ถึงต้องลงมือเขียนหนังสือเล่มหนาเพื่อแยกแยะความจริงและเรื่องแต่งในนวนิยายขายดีเล่มหนึ่ง เป็นการ "เกาะกระแส" เพื่อให้ตนเองมีชื่อเสียงและให้หนังสือของตนพอขายได้บ้างกระนั้นหรือ บาร์ต ดี. เออร์แมน นักประวัติศาสตร์คริสตจักรสมัยโบราณผู้ประพันธ์หนังสือเล่มนี้อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า ที่เขาต้องเขียนเนื่องจาก

> *รหัสลับดาวินชี* ประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง ในขณะที่นักประวัติศาสตร์ล้มเหลวไม่เป็นท่า หนังสือเล่มนี้ทำให้ผู้คนสนใจใคร่รู้คำถามหลากหลายเกี่ยวกับคริสต์ศาสนายุคแรกเริ่ม สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าก็สนใจด้วยเช่นกัน และการมีบทสนทนาเกี่ยวกับ *รหัสลับดาวินชี* ทำให้ข้าพเจ้ามีโอกาสที่จะชี้แจงเรื่องเหล่านี้ (หน้า 204)

นักประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นศัตรูกับนักเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์หรือต่อต้านนวนิยายประเภทนี้ อาจารย์สอนประวัติศาสตร์จำนวนไม่น้อยที่แนะนำรายชื่อนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่คัดสรรแล้วให้นิสิตนักศึกษาอ่านเพื่อส่งเสริมความเข้าใจสภาพสังคมวัฒนธรรมในยุคอดีตได้ดีขึ้น บาร์ต ดี. เออร์แมน เป็นนักประวัติศาสตร์คนหนึ่งที่ชื่นชมนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เขายอมรับว่าได้เรียนรู้บางอย่างเกี่ยวกับโรมันสมัยสาธารณรัฐจากนวนิยายชุดยาวของคอลลีน แมคคัลลู ส่วนเรื่อง *รหัสลับดาวินชี* ของแดน บราวน์นี้เขาก็ชอบในฐานะนิยายฆาตกรรมลึกลับ ชนิดที่อ่านแล้ววางไม่ลง แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าแดน บราวน์อ้างว่า เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์คริสตจักรยุคโบราณที่เขาเขียนถึงในนิยายเรื่องนี้ถูกต้อง ทั้ง ๆ ที่มีหลายเรื่องผิดไปจากข้อเท็จจริง

รหัสลับดาวินชี ผูกเรื่องจากพระประวัติของพระเยซู โดยเสนอว่าคริสตจักรได้พยายามปิดบังความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งของพระองค์กับแมรีแมกดาลีน ที่ได้สมรสกันและมีบุตรีสืบสายโลหิต ทั้ง ๆ ที่ในเอกสารยุคแรก ๆ ของคริสต์ศาสนามีการกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ รวมทั้งการสรรเสริญความศักดิ์สิทธิ์ของสตรีด้วย แต่ในคริสต์ศตวรรษที่ 4 จักรพรรดิคอนสแตนตินมีคำสั่งห้ามและให้ทำลายงานเขียนที่แสดงถึงความเป็นมนุษย์ของพระเยซู ให้สร้างพระคัมภีร์ที่ยกย่องพระองค์จากมนุษย์เป็นพระบุตรของพระเจ้า และต่อต้านการสรรเสริญความศักดิ์สิทธิ์ของสตรี

เออร์แมนตระหนักดีว่านวนิยายเล่มนี้มีผลอย่างยิ่งยวดต่อผู้อ่านทั่วไป อาจจะสร้างความเชื่อและทัศนคติต่อประวัติศาสตร์คริสตจักรยุคโบราณได้มากกว่าหนังสือหรืองานเขียนทางประวัติศาสตร์หลายต่อหลายเท่า แต่ที่สำคัญ

คือ ผู้อ่านทั่วไปไม่มีทางแยกแยะได้เลยว่าข้อมูลที่ตัวละครในนิยายอ้างว่าเป็นประวัติศาสตร์นั้น อันไหนเป็นเรื่องแต่งขึ้น สำหรับนักประวัติศาสตร์อาชีพอย่างเออร์แมน บันทึกทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องจริงจัง "เป็นเรื่องราวที่ให้สาระเนื้อหาแก่ชีวิตของเราในปัจจุบัน และเป็นเรื่องจริงที่มีส่วนทำให้เรามีสำนึกของความเป็นตัวเราและสถานะของเราในโลก" (หน้า 205) ด้วยเหตุนี้เราจึงต้องรู้ความจริงเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต เออร์แมนยังชี้ด้วยว่าตัวละครในเรื่อง *รหัสลับดาวินชี* ก็คิดเช่นนี้เหมือนกัน ดังนั้นจึงทำให้เออร์แมนตัดสินใจว่า ผู้อ่านจำเป็นต้องรู้ว่า "อดีตในความคิดของพวกเขา [ตัวละครในเรื่อง]นั้น ถูกต้องตามประวัติศาสตร์หรือไม่ และการอ้างประวัติศาสตร์ของพวกเขาเป็นความจริงหรือเป็นเพียงนิยายเพ้อฝัน" (หน้า 206)

ในหนังสือ *ความจริงและนิยายในรหัสลับดาวินชี* เออร์แมนจะพิสูจน์ว่าคำกล่าวอ้างในนวนิยายนี้มีความจริงแค่ไหน และคลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์คริสต์ศาสนาเพียงไร ผู้อ่านไม่เพียงแต่ได้ความรู้ทางประวัติศาสตร์คริสต์ศาสนาในยุคแรกอย่างลึกซึ้งเท่านั้น แต่ยังได้เห็นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงของนักประวัติศาสตร์อีกด้วย เออร์แมนได้แจกแจงให้เห็นวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่จะสร้างภาพอดีตขึ้นมาจากหลักฐานเท่าที่เหลืออยู่ การวิพากษ์หลักฐานอย่างระมัดระวัง รอบคอบ และการบูรณะเรื่องราวจากหลักฐานต่าง ๆ มาปะติดปะต่อกันเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เป็นตัวอย่างที่นักเรียนและครูประวัติศาสตร์น่าจะได้อ่าน แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้สนใจด้านประวัติศาสตร์คริสต์ศาสนาก็จะได้ประโยชน์อย่างยิ่งยวดเช่นกัน

แดน บราวน์เสนอข้อมูลผ่านทางเซอร์ ลีห์ ทิบบิง ตัวละครของเขาว่า เรื่องราวชีวิตของพระเยซูถูกบันทึกไว้โดยสาวกนับพันทั่วทุกหนแห่ง มีพระประวัติมากกว่า 80 ฉบับ แต่มีเพียงไม่กี่ฉบับที่ได้รับพิจารณาให้รวมไว้ในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ คือ ฉบับของมัทธิว มาระโก ลูกา และยอห์น (หน้า 49-50) จักรพรรดิคอนสแตนตินทรงมีบัญชาให้มีการประชุมทำพระคัมภีร์ไบเบิลฉบับใหม่ ทรงออกพระราชทรัพย์สนับสนุนพระคัมภีร์ใหม่นี้ตัดพระประวัติพระเยซูที่มีลักษณะที่เป็นมนุษย์ทิ้งไป แล้วเพิ่มสีสันให้

เป็นดั่งพระเจ้า พระประวัติในสมัยแรกถูกตราว่าผิดกฎหมายและถูกเก็บรวบรวมไปเผาทิ้ง แต่ทิบบิงยังอธิบายต่อไปว่า ยังมีพระประวัติที่เขียนในสมัยแรกจำนวนหนึ่งไม่ได้ถูกเผา เป็นงานเขียนโดยสาวกของพระเยซู และอาจมีเอกสารคิวซึ่งลือกันว่าเป็นหนังสือคำสอนของพระเยซูที่พระองค์อาจจะทรงเขียนเองรวมอยู่ด้วย (หน้า 105-106)

เออร์แมนตั้งคำถามว่า เป็นไปได้เพียงไรที่สาวกของพระเยซูนับพันจะบันทึกเรื่องราวพระประวัติไว้ พระเยซูมาจากชนบทในแคว้นกาลิลี ผู้ติดตามใกล้ชิดของพระองค์เป็นชาวยิวที่เป็นชาวนาซึ่งเป็นชนชั้นล่างของสังคมท้องถิ่น ส่วนใหญ่คงจะเป็นคนทำงานในท้องนา โดยสังเกตจากอุปมาที่เกี่ยวกับการเกษตร หรืออาจจะเป็นชาวประมง คนเหล่านี้จะมีความรู้หนังสือจนเขียนพระประวัติได้หรือไม่ เออร์แมนอ้างงานวิจัยของนักประวัติศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องการรู้หนังสือของคนในสมัยโบราณ ของสังคมกรีก โรมัน และยิว ซึ่งสอดคล้องกันว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในยุคโบราณเป็นพวกไม่รู้หนังสือ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ พวกที่อ่านออกเขียนได้เป็นพวกชนชั้นสูงที่มีทุนทรัพย์และเวลาว่างที่จะให้การศึกษาแก่ลูกหลานของตน อัตราการรู้หนังสือยิ่งต่ำมากในท้องถิ่น พวกคนที่เป็นชาวนา ชาวประมง ช่างฝีมือที่อยู่อย่างพอมีพอกิน ไม่มีความจำเป็นต้องเรียนรู้หนังสือ ในหนังสือกิจการของอัครทูตอันเป็นหนังสือของคริสต์ศาสนาเองก็ชี้ชัดว่า สาวกสำคัญ 2 คน คือ ปีเตอร์และยอห์นไม่รู้หนังสือ นอกจากนี้ พระประวัติ 4 ฉบับในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่เขียนเป็นภาษากรีกโดยผู้มีการศึกษาสูง เขียนขึ้นเมื่อประมาณ 30-60 ปีหลังจากพระเยซูสิ้นพระชนม์ ในเมื่อผู้ติดตามใกล้ชิดของพระองค์เป็นผู้ที่พูดภาษาอาระมาอิก ไม่ใช่ภาษากรีก จึงไม่น่าเป็นไปได้ที่ผู้ติดตามพระเยซูจะเป็นผู้เขียนพระประวัติ (หน้า 114-115)

เอกสารคิวซึ่งทิบบิงอ้างว่า เชื่อกันว่าเป็นคำสอนที่พระเยซูทรงเขียนเองนั้น เออร์แมนอธิบายว่าเป็นเอกสารสมมุติที่นักวิชาการคิดว่าเคยมี แต่สูญหายไป เรียกสั้น ๆ ว่า คิว ตามคำภาษาเยอรมัน Quelle แปลว่า แหล่งข้อมูล นักวิชาการสันนิษฐานว่าเป็นหลักฐานข้อมูลให้กับผู้เขียนพระประวัติฉบับของมัทธิวและลูกา (หน้า 120) เออร์แมนยืนยันว่าไม่ปรากฏหลักฐานใดว่า

พระเยซูเคยเขียนหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นบันทึกเรื่องราวคำสอนของพระองค์เอง หรือพระประวัติ

เรื่องจักรพรรดิคอนสแตนตินให้ทำพระคัมภีร์ฉบับใหม่นั้น เออร์แมนอธิบายว่า การคัดเลือกพระประวัติว่าอะไรเป็นพระประวัติหลักนั้น จักรพรรดิคอนสแตนตินไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องเลย เพราะได้มีการเลือกไว้ก่อนหน้าสมัยของจักรพรรดิคอนสแตนตินแล้ว เนื่องจากในคริสต์ศตวรรษที่ 2 คำสอนของคริสต์ศาสนามีความแตกต่างกันอย่างมาก แต่ละกลุ่มก็อ้างคำสอนที่ว่าเป็นของพระเยซูที่สาวกต่าง ๆ ได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมา (มีบางพวกประกาศว่ามีพระเจ้า 2 องค์เสียด้วยซ้ำ องค์หนึ่งเป็นพระเจ้าของชาวยิว อีกองค์คือพระเจ้าของพระเยซู) ในปีศักราช 180 อิเรไนอัสนักเขียนชาวคริสต์จึงลงความเห็นว่าพระประวัติฉบับใดควรได้อยู่ในพระคัมภีร์ และเป็นผู้เลือกพระประวัติทั้งสี่ฉบับ (หน้า 89-90)

จักรพรรดิคอนสแตนตินทรงมาเกี่ยวข้องกับพระคัมภีร์แต่เพียงว่าทรงขอให้สร้างพระคัมภีร์ไบเบิลของชาวคริสต์จำนวน 50 เล่ม สำหรับคริสต-จักรต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นในกรุงคอนสแตนติโนเปิล ยูเซบิอัส ผู้ได้สมญาว่า เป็น "บิดาแห่งประวัติศาสตร์คริสตจักร" ซึ่งเป็นคนร่วมสมัยกับจักรพรรดิคอนสแตนตินบันทึกไว้ในหนังสือเรื่อง *พระประวัติของจักรพรรดิคอนสแตนติน* ว่า ปีศักราช 331 จักรพรรดิทรงขอให้เขาสร้างพระคัมภีร์ให้ใช้หนังสัตว์อย่างดี เขียนให้อ่านออกได้ง่าย หยิบยกได้สะดวกสบาย และให้อาลักษณ์ที่เชี่ยวชาญเป็นเลิศเป็นคนคัดลอก (หน้า 97) พระประวัติที่คัดลอกย่อมเป็นพระประวัติฉบับของมัทธิว มาระโก ลูกา และยอห์น แน่นอนแต่ทว่าการคัดเลือกนั้นเป็นการตัดสินมาก่อนหน้าสมัยของจักรพรรดิคอน-สแตนตินแล้ว

ประเด็นที่ว่าพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่นี้ตัดลักษณะความเป็นมนุษย์ของพระเยซูทิ้งไปและยกพระองค์เป็นเทพเจ้านั้น เออร์แมนตั้งข้อสังเกตว่าถ้าอ่านพระประวัติในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่อย่างตรงไปตรงมา จะเห็นได้ชัดเจนว่า พระเยซูถูกเรียกว่าเป็นพระบุตรของพระเจ้าก็จริง แต่การบรรยายภาพพระองค์เป็นเหมือนมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่ง ทรงกินอาหาร ดื่ม โกรธ

เหนื่อย หิว เศร้าใจ รู้สึกทรมาน มีความทุกข์ เลือดออก และตาย

การยกพระเยซูเป็นพระเจ้านั้น มีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 1 จากหลักฐานงานเขียนทางคริสต์ศาสนาในยุคนั้น ไม่ใช่ว่าจักรพรรดิคอนสแตนตินเป็นผู้ทรงริเริ่มเลื่อนสถานภาพของพระเยซู ในพระประวัติฉบับอื่น ๆ ที่ไม่ได้รวมอยู่ในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่บางฉบับเขียนถึงพระเยซูในฐานะเป็นพระเจ้ามากกว่าพระประวัติ 4 ฉบับที่คัดเลือกไว้ในพระคัมภีร์เสียอีก (หน้า 51) ปัญหาที่ชาวคริสต์สมัยแรกเริ่มถกเถียงกันไม่ใช่เรื่องสถานะความเป็นพระเจ้าของพระเยซู แต่เป็นเรื่องที่ชาวคริสต์เชื่อว่าทรงเป็นมนุษย์ด้วย และทรงเป็นพระเจ้าด้วย ซึ่งทรงเป็นเช่นนั้นได้อย่างไร เป็นปมปัญหาที่ผู้นำชาวคริสต์ต่างให้คำอธิบายต่าง ๆ กันไป และในที่สุดมีการประชุมสภาแห่งไนซียาในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 4 เพื่อหาบทสรุปในเรื่องดังกล่าว

เออร์แมนได้อภิปรายเรื่องวิธีการที่จะได้ข้อมูลความรู้เรื่องพระประวัติพระเยซู ซึ่งเป็นแบบอย่างให้แก่การศึกษาประวัติศาสตร์ได้อย่างดี การที่จะเขียนถึงหรือพูดถึงบุคคลในอดีต จะทำได้ก็ต่อเมื่อมีแหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับพระเยซูที่คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันใช้คือ พระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ แต่สำหรับนักประวัติศาสตร์คริสตจักรสมัยโบราณต้องหาแหล่งหลักฐานที่กว้างขวางกว่านั้น เพื่อให้แน่ใจว่าได้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มากที่สุดเท่าที่จะหาได้

การหาแหล่งความรู้ร่วมสมัยหรือใกล้เคียงกับสมัยของพระเยซูนั้น เออร์แมนชี้แจงว่าได้หาจากหลักฐานเพเกิน (คือหลักฐานที่ผู้เขียนเป็นชาวกรีกหรือโรมันหรืออื่น ๆ ที่ไม่ใช่ชาวยิวหรือชาวคริสต์) หลักฐานของชาวยิว และหลักฐานของชาวคริสต์ เออร์แมนอธิบายว่า งานเขียนที่เป็นเพเกินจากคริสต์-ศตวรรษที่ 1 มีมากมาย ทั้งงานของนักประวัติศาสตร์ ของผู้เชี่ยวชาญทางศาสนา ของนักปรัชญา ของกวี ของผู้บริหาร มีจดหมายส่วนตัว มีจารึกตามสถานที่สาธารณะต่าง ๆ แต่ไม่มีการอภิปรายพาดพิงถึงพระเยซูอยู่เลย การอ้างถึงพระเยซูครั้งแรกในหลักฐานเพเกิน ปรากฏในปีศักราช 112 (ประมาณ 80 ปีหลังจากที่พระเยซูสิ้นพระชนม์) ในงานเขียนของพลินี ผู้ว่าการมณฑลหนึ่งของโรม รายงานว่าในมณฑลของเขามีชาวคริสต์ซึ่งชุมนุมกันอย่าง

ผิดกฎหมายเพื่อสักการะบูชาพระคริสต์ในฐานะพระผู้เป็นเจ้า ไม่กี่ปีหลังจากนั้นพระองค์ก็จะถูกกล่าวถึงในงานของตาทซิตุส นักประวัติศาสตร์ชาวโรมัน ที่เล่าเรื่องพระองค์อาศัยอยู่ในยูเดีย และถูกตรึงกางเขนฐานะผู้ก่อกวน โดยผู้ว่าการชาวโรมัน ชื่อ ปอนติอัส ปิลาต ในสมัยของจักรพรรดิทิเบริอัส (หน้า 112)

แม้พระเยซูจะทรงเป็นชาวยิว แต่หลักฐานของชาวยิวในสมัยคริสต์-ศตวรรษที่ 1 ก็ไม่ได้กล่าวถึงพระองค์มากนัก ยกเว้นในงานของโยเซฟฟัส นักประวัติศาสตร์ชาวยิว ผู้เขียนหนังสือ*ประวัติศาสตร์ของยิว* ซึ่งเริ่มเรื่องแต่สมัยอาดัมและเอวามาจนถึงสมัยของเขาเมื่อปีศักราช 93 งานของเขาเป็นหนังสือยาว 27 เล่ม มีการบรรยายถึงบุคคลสำคัญชาวยิวจำนวนมาก และได้กล่าวถึงเยซูแห่งนาซาเร็ธ 2 ครั้ง อย่างสั้นๆ ว่าถูกเรียกว่าเป็นเมสสิยาห์ และว่าสามารถกระทำสิ่งที่น่ามหัศจรรย์ได้ มีผู้ติดตามที่เป็นทั้งชาวกรีกและชาวยิว พระองค์ถูกส่งตัวให้ปอนติอัส ปิลาต โดยผู้นำของชาวยิว และถูกตรึงกางเขน สาวกของพระองค์ยังสืบทอดมาจนถึงสมัยของโยเซฟฟัส (หน้า 112-113)

เมื่อเปรียบเทียบกับหลักฐานอื่น ๆ แล้ว หลักฐานของชาวคริสต์เป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพระเยซูที่ละเอียดที่สุด พระประวัติ 4 ฉบับในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่แม้จะได้ชื่อตามสาวกผู้ติดตามพระเยซู แต่ก็ไม่ได้เป็นผลงานของสาวกทั้งสี่ หนังสือพระประวัติแต่เดิมไม่มีชื่อผู้เขียน (ชื่อหนังสือพระประวัตินั้นมีการตั้งให้ทีหลัง) และไม่ได้เขียนในลักษณะผู้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์กับพระเยซู แต่เขียนลักษณะเรื่องเล่าฐานะบุคคลที่สาม ดังนั้นผู้แต่งพระประวัติเหล่านี้เมื่อไม่ได้เป็นผู้ร่วมในเหตุการณ์แล้วได้ข้อมูลเรื่องราวของพระเยซูมาจากที่ใด ในตอนต้นของพระประวัติฉบับลูกา ระบุว่าผู้แต่งใช้บันทึกที่มีก่อนแล้วเกี่ยวกับพระเยซู และจารีตการบอกเล่าเกี่ยวกับพระเยซูที่มีอยู่ขณะนั้นเป็นแหล่งหลักฐานในการเขียนพระประวัติ บันทึกที่มีก่อนแล้วเกี่ยวกับพระเยซูได้ข้อมูลมาจากอะไร เออร์แมนชี้ว่า ได้มาจากจารีตคำบอกเล่าที่สืบต่อกันมาตั้งแต่เมื่อพระเยซูสิ้นพระชนม์นั่นเอง นี่เองจึงเป็นคำตอบว่าเหตุใดพระประวัติฉบับต่าง ๆ จึงมีเนื้อหาบางเรื่องเหมือนกันบ้าง แตกต่าง

กันไปบ้าง เป็นผลมาจากการเล่าปากต่อปากเป็นเวลาหลายสิบปีก่อนที่จะนำมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร คนเล่าก็แก้ไขเรื่องราวไปบ้างตามความเชื่อโลกทัศน์ สถานการณ์หรือความต้องการของผู้เล่า

ถ้าเป็นเช่นนี้แล้ว เราจะสกัดหาพระประวัติดั้งเดิมที่ไม่ผ่านการเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้อย่างไร เออร์แมนอธิบายว่านักประวัติศาสตร์ใช้กฎเกณฑ์ 4 ประการตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่เหลืออยู่ ประการแรก คือ *ยิ่งเก่าก็ยิ่งดี* หลักฐานที่เก่าที่สุดน่าจะบรรจุข้อมูลที่ยังไม่ได้ถูกเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่เหมือนกับหลักฐานในสมัยต่อ ๆ มา ประการที่สอง *การสะสมพยานหลักฐาน* พยายามหาหลักฐานที่เป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน เช่น ข้อมูลที่ว่าพระเยซูมีน้องชายมาจากหลักฐานที่เป็นอิสระต่อกัน ได้แก่ หนังสือของพอล พระประวัติฉบับของมาระโก ของยอห์น และงานเขียนของโยเซฟฟัส ทำให้สรุปได้ว่าพระเยซูมีน้องชาย ประการที่สาม *เอกสารที่เขียนผิดจารีต* ข้อมูลที่ผิดจากจารีตหรือความนิยมน่าจะไม่ใช่เรื่องที่แต่งขึ้น แต่ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เช่น มีหลักฐานพยานอิสระว่า พระเยซูมาจากเมืองนาซาเร็ธ ซึ่งเป็นเมืองเล็ก ๆ ที่คนไม่รู้จัก ข้อความนี้น่าจะเป็นจริง เพราะตามปกติคนทั่วไปคงจะอยากเชื่อว่าพระเมสสิยาห์ควรจะมาจากเมืองสำคัญหรือใหญ่ ๆ อย่างเบธเลเฮ็มมากกว่า ประการสุดท้าย *บริบท* ควรพิจารณาเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับพระเยซูในบริบทสังคมชาวยิวในคริสต์ศตวรรษที่ 1 ในปาเลสไตน์ สิ่งที่อยู่นอกบริบทนี้ก็น่าจะไม่ถูกต้องตามประวัติศาสตร์ เช่น ความเชื่อของพระเยซูเรื่องวันอวสานของโลกที่ปรากฏในพระประวัติฉบับต่าง ๆ สอดคล้องกับหลักฐานหนังสือม้วนเดดซีที่บันทึกความเชื่อของพวกยิวในคริสต์ศตวรรษที่ 1 ซึ่งแสดงถึงความเชื่อเรื่องวันอวสานของโลกในหมู่ชาวยิวกลุ่มอื่น ๆ เช่นกัน ความเชื่อของพระเยซูที่ตรงกับบริบทยุคสมัยเดียวกันจึงทำให้สรุปได้ว่าข้อมูลที่ว่าพระองค์เชื่อเรื่องวันอวสานของโลกเป็นความจริง (หน้า 131-139)

เออร์แมนได้ใช้วิธีและกฎเกณฑ์ที่กล่าวข้างต้นมาใช้วิเคราะห์ประเด็นความสัมพันธ์ของพระเยซูกับแมรี แมกดาลีน เขาสรุปว่า ในบรรดาหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระประวัติพระเยซูเท่าที่มีอยู่ ไม่ว่าฉบับที่รวมอยู่ในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่หรือที่ไม่ได้รวม ไม่ได้กล่าวถึงการแต่งงาน

ของพระเยซู ไม่ว่าจะกับแมรี แมกดาลีนหรือกับสตรีคนใด (หน้า 166) พระประวัติฉบับของแมรี ซึ่งเขียนประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 2 และถูกจัดว่าเป็นงานเขียนแบบนอสติก ยกย่องแมรี แมกดาลีนว่ามีฐานะสูงส่งท่ามกลางสาวกของพระเยซูแต่ก็ไม่ได้กล่าวเรื่องความสัมพันธ์ฉันสามีภรรยา เพียงแต่ระบุว่าพระเยซูโปรดปรานแมรีมากกว่าสาวกคนอื่น และเผยจินตภาพของอนาคตแก่เธอ (หน้า 190)

กรณีที่เซอร์ลีห์ ทิบบิงตัวละครในนวนิยาย อ้างว่า ในพระประวัติฉบับของฟิลิปที่เขียนเป็นภาษาอาระมาอิกมีข้อความว่า "เพื่อนของพระผู้ช่วยให้รอดคือ แมรี แมกดาลีน" และอธิบายเพิ่มเติมว่า คำว่าเพื่อนในภาษาอาระมาอิกสมัยนั้นแปลว่าคู่สมรส เออร์แมนชี้ว่าเป็นการให้ข้อมูลอย่างคลาดเคลื่อน พระประวัติฉบับของฟิลิปเขียนเป็นภาษาคอปติก (ภาษาอียิปต์โบราณช่วงสุดท้าย) ไม่ใช่อาระมาอิก ข้อความที่ทิบบิงอ้าง มีอยู่จริง แต่คำว่า เพื่อน ที่ใช้ในที่นั้นเป็นคำกรีก **koinonos** ซึ่งไม่ได้แปลว่าคู่สมรส หรือคู่รัก แต่แปลว่า เพื่อน เพื่อนร่วมงานทั่ว ๆ ไป (หน้า 156)

ในนวนิยาย โรเบิร์ต แลงดอนใช้บริบททางสังคมประเมินว่าพระเยซูควรจะเป็นชายที่แต่งงานแล้วโดยอ้างว่า ในสังคมยิว ชายที่ไม่แต่งงานจะถูกตำหนิ ถ้าพระเยซูไม่ได้แต่งงาน ในพระประวัติฉบับใดฉบับหนึ่งก็น่าจะกล่าวถึงหรืออธิบายเรื่องการเป็นชายโสดของพระองค์ซึ่งไม่เป็นธรรมชาติ เออร์แมนตอบโต้โดยใช้บริบททางสังคมมาอธิบายเช่นกัน เขาอ้างหลักฐานร่วมสมัยจากยุคของพระเยซู คือ หนังสือม้วนเดดซี งานเขียนของนักปรัชญาชื่อไฟโล และงานเขียนของนักประวัติศาสตร์โยเซฟฟัส รวมทั้งงานของนักประวัติศาสตร์โรมันรุ่นหลัง ที่ยืนยันว่าชาวยิวกลุ่มที่เชื่อเรื่องวันสิ้นสุดของโลกนั้นส่วนใหญ่เป็นชายโสด ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสตรี พระเยซูเป็นผู้หนึ่งที่เชื่อเรื่องวันสิ้นสุดของโลก ดังนั้นการที่พระองค์จะไม่ได้แต่งงาน จึงไม่ใช่เรื่องประหลาด (หน้า 169-171)

ประเด็นเรื่องคริสตจักรในยุคแรกสรรเสริญความศักดิ์สิทธิ์ของสตรีเพศ แต่ในคริสต์ศตวรรษที่ 4 จักรพรรดิคอนสแตนตินผู้นับถือความยิ่งใหญ่ของบุรุษเพศได้เข้ามาแทรกแซงและทำให้สถานภาพของสตรีในคริสต์ศาสนาเสื่อม

ถอยลง เออร์แมนเองก็ตระหนักว่าสตรีมีบทบาทสำคัญในคริสตจักรสมัยแรกมากกว่าในสังคมโดยทั่วไป มีสตรีที่ติดตามพระเยซู เป็นผู้ที่เห็นพระองค์ถูกตรึงกางเขน หรือพบอุโมงค์ที่ฝังพระศพว่าว่างเปล่าในวันที่สามหลังจากการสิ้นพระชนม์ชีพ และประกาศข่าวว่าพระองค์ฟื้นคืนชีพขึ้นมา ในสมัยหลังจากที่พระเยซูสิ้นพระชนม์แล้ว สตรียังมีบทบาทเด่นในชุมชนชาวคริสต์ รวมทั้งการชักชวนคนให้เข้ารีต แต่ว่าไม่ใช่ว่าสตรีเป็นใหญ่ในคริสตจักรหรือมีความศักดิ์สิทธิ์เหนือกว่าชาย หากมีความเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ดีในคริสต์ศตวรรษที่ 2 เริ่มมีการต่อต้านสตรีในหมู่นักเทศน์ที่เน้นว่าสตรีผู้เป็นลูกหลานของเอวาเป็นผู้มีความผิดบาปในการสร้างหายนะให้แก่มนุษย์ ดังนั้นการลดความสำคัญของสตรี เกิดขึ้นก่อนสมัยของจักรพรรดิคอนสแตนติน และพระองค์ไม่ได้เป็นผู้ริเริ่มลดคุณค่าความศักดิ์สิทธิ์ของสตรีในคริสต์ศาสนา

หนังสือของเออร์แมนให้ความกระจ่างแก่ผู้อ่านนวนิยาย *รหัสลับดาวินชี* ที่สงสัยใคร่รู้เรื่องราวอัน "ถูกต้อง" ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์คริสต์-ศาสนาที่แดน บราวน์ ยกมากล่าวอ้าง แม้ว่างานของเขาจะไม่สนุกและเพลิดเพลินเท่านวนิยายของแดน บราวน์ก็ตาม แต่เป็นการทำหน้าที่ส่วนหนึ่งของนักวิชาการที่จะให้ความรู้แก่สาธารณชน นอกจากนี้เออร์แมนยังแสดงให้เห็นกระบวนการพิเคราะห์พิจารณ์หลักฐานเอกสารต่าง ๆ อันทำให้เราพอจะเห็นภาพว่านักประวัติศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องอดีตที่ไกลโพ้นทำงานกันอย่างไร และมีข้อจำกัดมากเพียงใด

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหายากและซับซ้อน แต่ทว่าผู้แปลภาษาไทยแปลได้อย่างราบรื่นและชัดเจน ใส่ใจกับความถูกต้องแม่นยำ ทำให้ผู้อ่านอ่านเรื่องเข้าใจความได้อย่างดี และถ้าหากนึกอยากจะกลับไปตรวจสอบกับนวนิยายฉบับแปลภาษาไทยก็ทำได้ เพราะผู้แปลทำเชิงอรรถให้หมายเลขหน้าในที่ที่ตรงกับฉบับภาษาอังกฤษที่เออร์แมนอ้างไว้ในหนังสือพร้อมสรรพ คำอธิบายศัพท์ที่ผู้แปลทำเพิ่มเติมไว้ท้ายเล่มเป็นงานที่เกินกว่าความรับผิดชอบของผู้แปล แต่เป็นประโยชน์อย่างมากแก่ผู้อ่านที่ไม่ค่อยคุ้นเคยกับศัพท์ต่าง ๆ ทางคริสต์ศาสนา สมควรที่ผู้แปลทั้งสองจะได้รับความชื่นชมอีกประการหนึ่ง